

ŠTEFANSKÝ, Michal – MICHÁLEK, Slavomír. *MÍLNIKY STUDENEJ VOJNY A ICH VPLYV NA ČESKOSLOVENSKO. (Od Trumanovej doktríny po Vietnam)*. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2015, 367 s. ISBN 9788022414491.

Recenzovaná publikácia pozostáva zo štyroch kapitol rozčlenených na podkapitoly, ktorých názvy viac či menej jasne naznačujú, ktorým otázkam venujú ich autori – či v prípade niektorých podkapitol len jeden z nich – prvoradá pozornosť. Ilustrovať to možno napr. II. kapitolou, ktorá má názov *Militarizácia studenej vojny* a člení sa na päť podkapitol. Zatiaľ čo názov prvej podkapitoly (*Kórejská vojna a rast vojenských výdavkov*) vcelku jasne naznačuje, o čom táto kapitola pojednáva, názvy druhej a tretej podkapitoly (*Blokáda informácií, Úteky za slobodou*) znejú tajupľnejšie. Štvrtá a piata podkapitola (*Varšavská zmluva v rokoch 1955 – 1962, Zbrojná výroba na Slovensku v druhej polovici 50. rokov*) sú v tomto smere opäť jednoznačnejšie.

V súvislosti s názvami kapitol je potrebné zmieniť sa ešte o jednej veci. Z údajov uvedených na s. 2 recenzovanej publikácie čitateľ spontánne nadobudne dojem, že ide zrejme o názvy kapitol – sú totiž krátke, ale plne korešponujú s bežnými – a to i kvalifikovanými – predstavami o (niektorých) „mílnikoch studenej vojny“. Tieto názvy sú nasledovné: Jalta a Postupim; Stratégia zadržiavania; Fulton a Marshallov plán; Pražský komunistický prevrat; Dve berlínske krízy; NATO a Varšavská zmluva; Vojna v Kórei; Poľsko a Maďarsko 1956; Suezská kríza; Kubánska raketová kríza; Invázia z augusta 1968; Vojna vo Vietname. V skutočnosti sa však uvedené (domnelé) nadpisy kapitol či podkapitol vo výkladovej časti práce nenachádzajú, i keď v rámci jednotlivých kapitol a podkapitol ich autori analyzujú. Vyššie uvedené poznámky nie sú a nechcú byť „kritikou za každú cenu“, sú len postrehom recenzenta, ktorý si uvedený fakt povšimol a pokúsil sa ho v súlade so svojou impresiou objasniť.

Po tomto krátkom úvode prejdeme k obsahu jednotlivých kapitol. I. kapitola má päť podkapitol. Prvá z nich sa zaoberá príčinami vzniku studenej vojny, pričom v tejto spojitosti venuje adekvátnu pozornosť predstavám vedúcich činiteľov vtedajších troch dominantných svetových veľmocí – USA, ZSSR a Veľkej Británie – o povojnovom usporiadaní Európy a sveta. Analýzou týchto predstáv čitateľ získa pomerne ucelený obraz o priebehu dôležitých rokovaní vedúcich politických a vojenských činiteľov Veľkej trojky na konferencii v Jalte, ktorá sa konala 4. – 11. februára 1945 (na s. 16 recenzovanej publikácie je omylom uvedené, že rokovania v Jalte na Kryme sa konali vo februári – marci 1945) za účasti troch vedúcich predstaviteľov ZSSR, USA a Veľkej Británie – J. V. Stalina, F. D. Roosevelta a W. Churchilla, ako aj početných štábov vysokých politických a vojenských hodnostárov uvedených veľmocí. Autori pritom venujú prioritnú pozornosť pozadiu rokovaní o budúcej politickej a ekonomickej konfigurácii stredovýchodnej Európy, pričom pri analýze tejto otázky, ktorá bola a ostala nemalým problémom, osobitne poukazujú na návštevu Edvarda Beneša v Moskve v decembri 1943, počas ktorej bola 12. decembra podpísaná Zmluva o priateľstve, vzájomnej pomoci a povojnovej spolupráci medzi Československom a Zväzom sovietskych socialistických republík. V súvislosti s podpísaním uvedenej zmluvy sa žiada dodať, že jej uzavretie bolo z Benešovej strany politicky pomerne riskantným krokom. Jednak preto, že ním vedúca osobnosť československého exilu z medzinárodnopolitického hľadiska predčasne signalizovala, ktorej mocnosti patria politické sympatie československej exilovej vlády, a jednak preto, že Beneš v rozhovore so sovietskym ľudovým komisárom zahraničných vecí V. M. Molotovom, ktorý sa konal 14. decembra 1943 popoludní, dal šéfovi sovietskej diplomacie hneď na začiatku rozpravy jasne najavo, že „*Chce poznať stanovisko sovietskej vlády, tak aby mohla čsl. vláda a naši diplomatickí zástupcovia dostať presné pokyny, ako v zásadných veciach hovoriť a postupovať, vždy v súhlase s predstaviteľmi vlády sovietskej.*“ Moskva Benešovej prosbe vyhovelá, a tak napríklad v súvislosti s Marshallovým plánom dostala Praha jasné pokyny, že ho nemá akceptovať.

Neúčast' Československa (práve tak ako neúčast' ZSSR a ďalších krajín jeho formujúcej sa záujmovej sféry) na tomto dôležitom povojnovom projekte, ktorým sa urobil ďalší krok v mocenskom delení Európy, Washington nijako mimoriadne netrápila, lebo pre USA nebola oblasť stredovýchodnej Európy v záverečnej fáze vojny a v prvých rokoch po jej skončení prioritnou sférou záujmu; a Veľká Británia sa vzhľadom na svoju tradíciu, ale i reálne mocenské možnosti musela nevyhnutne koncentrovať na teritória ležiace mimo stredovýchodnej Európy a tvoriace piliere jej niekdajšieho veľmocenského postavenia.

V nasledujúcich troch podkapitolách I. kapitoly čitateľ získa poznatky o mnohých ďalších otázkach súvisiacich s politikou „zadržovania“ komunizmu, resp. sovietskeho mocenského vplyvu, ku ktorej postupne prešiel Washington i Londýn a ktorá sa v ďalších desaťročiach stala dominantnou črtou vývoja vzťahov medzi dvoma superveľmocami a ich klientskými štátmi. Viaceré pasáže I. kapitoly naznačujú, že v prvých povojnových rokoch moskovské vedenie nemalo napr. jednotný názor na nutnosť rýchlejšej „socializácie“ (t. j. nastolenia „socialistických“ režimov) tej časti Európy, ktorú oslobodila Červená armáda. Postupne sa však – zrejme i v dôsledku politického, hospodárskeho i vojenského zoskupovania sa Západu – tento trend presadil, čoho výrazným znakom bolo o. i. založenie Informačného byra komunistických strán v septembri 1947.

I. kapitola obsahuje aj početné zmienky o „prvých medzníkoch studenej vojny“, o ich forme a príčinách, ale aj o americkej stratégii „jadrového zastrašovania“ Sovietskeho zväzu, o „globalizácii“ amerických bezpečnostných záujmov v období po skončení druhej svetovej vojny, ktorá mala o. i. za následok to, že „*Tradičný izolacionizmus spread a po prvej svetovej vojne sa druhou svetovou vojnou zmenil vymedzením oblastí, ktoré USA považovali za dôležité z hľadiska svojej sféry vplyvu a bezpečnosti.*“ (s. 35 rec. práce). V jednotlivých častiach prvej kapitoly je reč aj o rôznych aspektoch mierovej konferencie v Paríži roku 1946 (v súvislosti s citátom týkajúcim sa parížskej mierovej konferencie a uvedeným na s. 39 má slovné spojenie „... a nutného transferu obyvateľstva“ zrejme správne znieť „... a núteného transferu obyvateľstva.“), o Trumanovej doktríne, o Marshallovom pláne (v súvislosti s týmto projektom má byť dátum 4. júla 1947 /s. 43, riadok 11/ upravený zrejme na 4. júna 1947; chybný je aj dátum uvedený v riadku 6, druhý odsek, s. 43. Parížska konferencia o Marshallovom pláne sa konala v dňoch 27. 6. – 2. 7. 1947), o reakcii ZSSR na uvedený plán, o schôdzke deviatich komunistických strán v Poľsku v septembri 1947, na ktorej odzneli dnes už pamätné slová tajomníka ÚV VKS(b) Andreja Ždanova, že vo svete sa vytvorili dva tábory: imperialistický a protidemokratický na čele s USA a antiimperialistický a demokratický na čele so ZSSR (s. 47). Toto kategorické politické, ale aj mravné vymedzenie malo čoskoro niektoré neblahé následky hlavne na vývoj vo vtedajších ľudovodemokratických štátoch.

V posledných dvoch podkapitolách I. kapitoly je reč o medzinárodných i vnútropolitických súvislostiach mocenského prevratu v Československu vo februári 1948 a o rozdelenom Nemecku ako o jednej z typických realít obdobia studenej vojny, ktorá sa na dlhé desaťročia nezmazateľne zapísala nielen do povojnového vývoja Nemecka, ale v širšom zmysle slova i do vzťahov medzi „Východom a Západom“.

II. kapitolu nazvanú *Militarizácia studenej vojny* tvorí päť podkapitol. Názov prvej z nich – *Kórejská vojna a rast vojenských výdavkov* – jasne naznačuje jej obsah. Autor podkapitoly už v jej druhom odseku čitateľa oboznamuje, že „*Prepadnutie Južnej Kórei vojskami KĽDR [Kórejskej ľudovodemokratickej republiky – P. P.] vychádzalo z mylnej domnienky, že sa nachádza mimo obranného pásma USA.*“ Nasledujú údaje o postoji ZSSR a Číny k útoku na južnú časť krajiny, o postoji USA k vojenskému zásahu proti Južnej Kórei, o zvolaní Bezpečnostnej rady OSN, „*ktorá odsúdila severokórejskú agresiu*“, o zásahu Číny do konfliktu a zrode plánov amerického generála D. MacArthura na použitie jadrových zbraní. Tieto plány sa však z viacerých dôvodov nerealizovali. Zaujímavé a obsahovo prínosné sú v danom kontexte údaje o materiálnej pomoci Československa KĽDR, ale aj fakty, ktoré ukazujú, že „*Kórejská vojna spôsobila markantné*

zvýšenie nákladov na zbrojenie a budovanie veľkých armád na americkej a sovietskej strane“ (s. 94) Prínosné a poučné sú i časti, ktoré hovoria o pomeroch vo vtedajšej československej armáde vystavenej kádrovým zmenám smerujúcim k jej „sovietizácii“.

V druhej podkapitole nazvanej *Blokáda informácií* autori analyzujú jeden z typických znakov „fungovania režimu sovietskeho bloku“, ktorým bolo „vytváranie informačných bariér s informačnou blokádou dôležitých informačných kanálov o politickom, hospodárskom a kultúrnom vývoji v západných krajinách, resp. ich nahradzovanie nepravdivými a jednostrannými informáciami“ (s. 108). Ich cieľom bolo zabrániť šíreniu informácií, ktoré nový (ľudovodemokratický či komunistický) režim pokladal z rozličných dôvodov za nežiaduce či odporujúce predstávam a názorom nových mocenských štruktúr. Autori ukazujú, že vytváranie „informačných bariér“ a „informačná izolovanosť“, ktorá bola ich logickým dôsledkom, sa prejavovala nielen v politickej a ekonomicko-sociálnej oblasti, ale aj v oblasti kultúry, umenia a vedy, pričom táto izolovanosť mala v praxi mnoho podôb. Medzi jej hlavné nástroje patrilo o. i. obmedzovanie činnosti a zotváranie „západných kultúrnych a informačných centier a inštitúcií v Československu a v ostatných krajinách sovietskeho bloku“ (s. 110) Podkapitola prináša o. i. viaceré informácie o sledovaní aktivít západných diplomatických a konzulárnych inštancií v Československu aj o prenasledovaní niektorých ich pracovníkov. (V súvislosti s priezviskom francúzskeho generálneho konzula v Bratislave poznamenajme, že jeho správny tvar je Mana'h). Zaujímavé sú aj údaje o aktivitách orgánov cenzúry, ktorá sa v súlade so sovietskym stanoviskom pokladala za zbraň „proti rozkladnému vplyvu buržoáznej ideológie“.

Tretia podkapitola má názov *Úteky za slobodou* a jej autori konštatujú – a následne dokumentujú – že „Úteky za slobodou z povojnového Československa mali nespočetné množstvo podôb“, pričom zároveň upozorňujú, že „Ilegálne úteky za hranice neboli výlučne československou záležitosťou, [lebo] na Západ utekali ľudia zo všetkých štátov sovietskeho bloku.“ (s. 127) Táto podkapitola je pre čitateľa príťažlivá už svojím námetom, ktorý dáva tušiť, že sa v nej dozvie tak o spôsoboch ilegálneho prechodu hraníc, ako aj o politickej príslušnosti, existenčných podmienkach, vierovyznaní utekajúcich, o ich existujúcich či neexistujúcich prepojieniach na osoby v krajinách, do ktorých či cez ktoré utekali a pod. Kapitola obsahuje mnoho zaujímavých informácií aj o spôsoboch, ktorými sa československé štátne orgány usilovali znížiť počet ilegálnych prechodov „cez zelenú hranicu“, o ilegálnych leteckých „odletoch“ za hranice či o unikátnom únose celého vlaku. (s. 139-140)

Vo štvrtjej podkapitole nazvanej *Varšavská zmluva v rokoch 1955 – 1962* sa uvádza, že „Podľa niektorých prameňov ruskej proveniencie pokusy založiť vojensko-politickú organizáciu, známu neskôr ako Varšavská zmluva existovali už v roku 1952...“ (s. 141) Nie je to nepravdepodobné, ak vezmeme do úvahy hoci len to, že organizácia NATO existovala od apríla 1949, či to, že v roku 1952 sa už druhý rok tvrdo bojovalo v Kórei. Myšlienka vytvoriť Varšavskú zmluvu sa fakticky finalizovala na prelome novembra a decembra 1954 a v máji 1955 sa Varšavská zmluva stala realitou. Autori uvádzajú, že vznik tejto protiváhy organizácie NATO nevyvolal znepokojenie ani vo Washingtone, ani v metropolách ostatných vtedajších členských štátov Organizácie Severoatlantickej zmluvy, lebo ho v súlade so skutočnosťou pokladali „len za organizačné a medzinárodnoprávne vyjadrenie už existujúceho podriadenia a kontroly ozbrojených síl a zahraničnej politiky štátov sovietskeho bloku Sovietskym zväzom“ (s. 142)

Ďalšia časť podkapitoly rámcovo popisuje proces vzniku Varšavskej zmluvy, postoj československého vedenia k tomuto procesu, priebeh budovania vojenských a politických štruktúr Varšavskej zmluvy, prehlbovanie sovietskeho dozoru „nielen nad jednotkami a zväzkami vyčlenenými [Československom] pre Spojené ozbrojené sily Varšavskej zmluvy, ale aj nad celou ČSLA“ (s. 152) Táto skutočnosť však nie je nijako prekvapujúca, lebo v podobných vojensko-politických organizáciách má rozhodujúce slovo vždy ten štát, ktorý disponuje najväčším silovým

potenciálom. Vo štvrtej podkapitole nájde čitateľ zaujímavé informácie aj o viacerých zasadaniach Politického a poradného výboru Varšavskej zmluvy, o otázkach prezbrojovania armád členských štátov tak, aby zodpovedalo dobovým požiadavkám, o finančných nákladoch s tým spojených, o predstavách o rozsahu zbrojnej výroby v Československu a reálnych možnostiach daných jeho surovinovou základňou, ale aj o iných otázkach súvisiacich s činnosťou Varšavskej zmluvy vo vymedzenom časovom rámci.

Piata podkapitola nazvaná *Zbrojná výroba na Slovensku v rokoch 1955 – 1962* svojím obsahom čiastočne nadväzuje na predchádzajúcu podkapitulu. Stručne povedané, prináša súbor základných informácií o zbrojnej výrobe na Slovensku už i v rokoch bezprostredne predchádzajúcich časovému vymedzeniu vyznačenému v názve podkapitoly. V tomto zmysle informuje nielen o zbrojnej výrobe na Slovensku, ale aj o otázkach bojového zloženia československých ozbrojených síl v čase vojny a mieru, o výzbroji a prezbrojení ČSLA, o plánoch zbrojnej výroby v ČSR i o iných otázkach týkajúcich sa zabezpečenia funkčnosti vtedajších československých ozbrojených síl. O týchto otázkach a s nimi súvisiacich problémoch nemožno v recenzii podrobnejšie referovať, lebo prakticky všetky otázky týkajúce sa zbrojnej výroby prechádzali v rokoch 1955 – 1962 častými zmenami spôsobovanými rozličnými faktormi, ktoré v potrebnej miere ozrejmuje autor piatej podkapitoly.

III. kapitola má názov *Krízy sovietskeho bloku* a tvorí ju jedna podkapitola venovaná dvom udalostiam, a síce kríze v Poľsku a povstaníu v Maďarsku roku 1956. V prípade poľskej krízy autor rámcovo líči dôvody, ktoré poľských pracujúcich (hlavne robotníkov) viedli na sklonku júna 1956 k vzbure v Poznani, informuje o reakcii poľskej vlády, ktorá proti vzbúrencom nasadila vojenské jednotky vybavené ťažkými zbraňami vrátane tankov, čo malo za následok početné obete na životoch z radov demonštrantov i niekoľko stoviek ranených vzbúrencov. Poľské udalosti pozorne sledovali tak československé, ako i poľské vládne orgány. Krízovú situáciu v Poľsku sa podarilo upokojiť až v jeseni 1956, keď nový poľský vedúci predstaviteľ W. Gomułka ubezpečil sovietske vedenie o svojej oddanosti spojenectvu so ZSSR.

Pokiaľ ide o udalosti v Maďarsku, kríza komunistického režimu v tejto krajine prebiehala v niekoľkých fázach, ktoré autor podkapitoly stručne charakterizuje a časovo vymedzuje. Krízový stav sa postupne prehĺboval (o. i. zrejme aj v dôsledku aktivít tzv. Petöfiho krúžku, o ktorom sa však autor nezmiňuje) a v poslednej októbrovej dekáde r. 1956 došiel do bodu, ktorý si vynútil príchod sovietskych vojsk do Budapešti, po ktorom nasledovali bojové strety s demonštrantami zloženými z rozličných skupín maďarského obyvateľstva. Autor podkapitoly poukazuje na mnohé ďalšie fakty súvisiace s maďarským povstaním r. 1956, o. i. napríklad na postoj Spojených štátov k povstaníu, na vytvorenie robotnícko-roľníckej vlády na čele s J. Kádárom, na kroky, ktoré v súvislosti s maďarskými udalosťami podnikli československé vládne kruhy i vojenské orgány, na hlavné znaky Kádárovhov režimu po potlačení povstania i na niektoré ďalšie otázky.

Druhá podkapitola, ktorej názov je *Suezská kríza a vojna na Blízkom východe*, sa začína stručným prehľadom hospodárskych a diplomatických stykov Československa s niektorými krajinami Blízkeho s Stredného východu. Obsahuje viaceré zaujímavé údaje o úlohe, ktorú v období po skončení druhej svetovej vojny ZSSR pripisoval Československu ako vývozcovi zbraní do rozvojových krajín, ktoré sa buď zbavili koloniálnej nadvlády, alebo sa o to usilovali. Prevrat v Egypte v júli 1952, ktorým v krajine prevzali moc nacionalisticky orientovaní dôstojníci vedení Gamálom Abdalom Násirom, vytvoril „*nové podmienky prenikania Sovietskeho zväzu prostredníctvom Československa na Blízky východ*“ (s. 198) V ďalšej časti podkapitoly autori sledujú, ako vojenské dodávky Sovietskeho zväzu a Československa menili „*strategickú situáciu na Blízkom východe*“, dôsledky šesťdňovej vojny Egypta s Izraelom r. 1967, následky znárodnenia Suezského prielavu v júli 1956, boj Alžírka za oslobodenie spod francúzskej koloniálnej nadvlády i niektoré ďalšie otázky.

Tretia podkapitola má názov *Berlínska kríza a jej dopad na Československo*. Autor v nej uvádza viaceré fakty, ktoré prehlbujú poznatky o okolnostiach a súvislostiach postavenia berlínskeho múra v auguste 1961. Recenzent sa v súvislosti s tým domnieva, že tejto podkapitole by bola prospela krátka úvodná časť sumarizujúca špecifiká vývoja Nemecka od jeho porážky v druhej svetovej vojne do polovice r. 1961.

Autori IV. kapitoly nazvanej *Kubánska kríza v roku 1962* začínajú svoj výklad vysvetlením motívov, ktoré sovietskeho vodcu Nikitu S. Chruščova viedli k rozhodnutiu rozmiestniť sovietske rakety stredného doletu na Kube. Týmto krokom totiž Moskva skoncovala s veľkou opatrným postojom, ktorý voči Kube zaujímala „od víťazného vstupu Fidela Castra do Havany v januári 1959...“ (s. 226) Trvalo viac než tri roky než sa sovietske vedenie na sklonku mája rozhodlo schváliť vyslanie expedičného zboru a rozmiestnenie sovietskych rakiet na území Kuby. Rozhodnutie ostalo utajené, ale budovanie odpaľovacích zariadení odhalilo americké výzvedné lietadlo U-2. Týmto odhalením sa svet ocitol na pokraji jadrovej vojny. Odstrániť túto fatálnu hrozbu sa podarilo len tým, že obidve strany podnikli na základe vzájomnej dohody kroky – autori podkapitoly ich v potrebnej miere vysvetľujú –, ktoré umožnili odvrátiť hroziaci jadrový konflikt. Samostatnou a prínosnou časťou štvrtej kapitoly je analýza vplyvu kubánskej krízy na Československo a jeho ozbrojené sily.

Ako recenzent si v spojitosti s údajom o diplomatických stykoch medzivojnovej ČSR s Kubou dovoľujem spresniť (bez ďalších podrobností), že Československo bolo Kubou oficiálne diplomaticky uznané 4. 11. 1927. Správny tvar mena uvedeného na s. 230 rec. publikácie i v jej mennom registri má byť Adlai Stevenson.

Piata podkapitola má názov *Vnútroblokový konflikt – československá kríza roku 1968*. Z názvu jasne vyplýva, že v nej ide o analýzu kľúčových udalostí československého reformného (obrodného) procesu, ktorý sa začal rozvíjať od prelomu rokov 1967 – 1968 a ktorého hlavným cieľom bola demokratizácia politických i spoločenských pomerov. Autori jasne a konkrétne ukazujú, čo všetko demokratizácia znamenala, k čomu mala viesť, o aké programové dokumenty straníckych a štátnych orgánov sa opierala, kto jej stál v ceste a kto nakoniec prekazil jej úspešné zavŕšenie. Čitateľ sa v podkapitole oboznámi nielen s postojom piatich krajín Varšavskej zmluvy k „Československej jari“, ale aj s tým, ako reformný demokratizačný proces vo vtedajšej Československej socialistickej republike vnímali vládnuce kruhy Spojených štátov. A mimo pozornosti autorov neostala ani reakcia Bezpečnostnej rady OSN na vojenskú agresiu „piatich“ proti ČSSR v auguste 1968.

Posledná (IV.) kapitola recenzovanej práce má názov *Nový front studenej vojny* a skladá sa z dvoch podkapitol, ktoré sa obsahovo navzájom dopĺňajú, čo naznačujú už ich názvy: *Vietnamská vojna* a *Československá pomoc vo vietnamskej vojne*.

Prvá podkapitola je stručnou, ale informovanou analýzou príčin mocenského ústupu Francúzska z oblastí, o ktorú sa stúpenci francúzskeho kolonializmu živo zaujímali už od polovice 19. storočia. A zároveň je názorným svedectvom toho, že odchod jednej koloniálnej mocnosti z určitej krajiny či regiónu, nezabráni vpádu inej mocnosti, ktorá z taktických dôvodov bude síce operovať iným pojmovým aparátom, ale v podstate bude sledovať rovnaké ciele ako jej predchodkyňa. Pozorné čítanie prvej podkapitoly o tom čitateľa ak nie presvedčí, tak ho aspoň privedie k hlbšiemu premýšľaniu o podobných javoch a historických skutočnostiach. A to samo osebe je pre čitateľa nepochybniteľným krokom dopredu. Z autorových referencií o vojne vo Vietname – ale aj z iných prameňov, ktoré sa zaoberajú touto otázkou, jasne vyplýva, že išlo o mimoriadne dlhotrvajúci a ničivý konflikt, ktorý zanechal nezmazateľnú škvrnu i na mimoriadne krvavých dejinách 20. storočia. (Na margo tejto podkapitoly uveďme, že slovo „Vietmin“ sa správne píše v tvare Viet Minh).

Druhá podkapitola obsahuje súbor informácií jednak o vojenskej pomoci ČSSR Vietnamskej demokratickej republike a Frontu národného oslobodenia Južného Vietnamu, jednak o nevojen-

ských formách pomoci. Pokiaľ išlo o prvý typ pomoci „*pozostávala hlavne z dodávok pechotných zbraní, streliva a inej špeciálnej techniky*“ (s. 287), druhý typ pomoci tvorili dodávky rozličných strojárskych komodít, zdravotníckeho a iného materiálu, pričom súčasťou tohto druhu podpory bola aj odborná pomoc. (Tamže) Podkapitola obsahuje aj informácie o vzájomnej výmene návštev predstaviteľov oboch štátov, ale aj o faktoroch, ktoré spôsobili dočasné ochladenie vzťahov medzi VDR a ČSSR. Zaujímavé sú aj údaje o disproporciách medzi nárokmi vietnamskej strany na pomoc Československa a jeho možnosťami saturovať ich. O správnosti názoru autora podkapitoly, že pomoc ČSSR zohrala dôležitú úlohu pri vytvorení Vietnamskej socialistickej republiky, sotva možno pochybovať.

Recenzovaná publikácia je významným príspevkom k poznaniu niektorých dôležitých udalostí studenej vojny a ich vplyvu na Československo v časovom rozmedzí takmer troch desaťročí. Jej faktografickú hodnotu zvyšuje bohatá obrazová príloha, ktorá čitateľovi umožňuje sprítomniť si viaceré postavy, ktoré sa nie v tak dávnej minulosti významnou mierou podieľali na vytváraní prítomnosti.

*Pavol Petruf*